

Manifest
HET BOS SPREEKT
Grondbeginselen van het Bos

Voorwoord

Waar komt dit manifest uit voort en waar is het voor bedoeld?

In 2120 zal het landoppervlak in Nederland voor 20% bestaan uit bos.¹ Dit manifest is een handreiking naar een levendig boslandschap en introduceert hiervoor een nieuwe grondhouding. Voor de nabije en verre toekomst.

Vele beschavingen zijn verloren gegaan door het massaal kappen van bos.² Om handelingsperspectief te creëren over het leven in wederkerigheid met het bos en haar ecosysteem heeft in de installatie *Assembly of Trees* een serie workshops plaatsgevonden tijdens Festival Oerol 2022, Terschelling (NL). Deze workshops en de interactie met het publiek zijn de inspiratie geweest voor dit manifest. Het manifest is mede ontleend aan de rechten-voor-de-natuur uit de grondwet van Ecuador waaronder het voorzorgprincipe³ en wereldwijde inheemse wijsheid.³

Dit heeft geleid tot dit biocentrische manifest: *de grondbeginselen van het Bos*.

Opgesteld door Dorine van Norren. In samenwerking met Chihiro Geuzebroek, Koen Arts, Elmo Vermijs, Jessica den Outer, Raki Ap, Remi Hougee.

Het manifest *Het Bos Spreekt* is onderdeel van *StagingWood*, een meerjarig onderzoeksproject naar onze verhouding tot een niet-menselijke omgeving als het bos.⁴

De boscyclus volgend, *-preliminair, ontkiemen, groei, verval en afsterven-* gaat een steeds een wisselende coalitie op Terschelling met (materiaal)onderzoek, ruimtelijke installaties, publicaties, publieke programma's en seminars op zoek naar andere relaties met het bos.

---

¹ Een natuurlijkere toekomst voor Nederland in 2120, WUR 2019.

² Wat de bomen ons vertellen, een geschiedenis van de wereld in jaarringen, Valerie Trouet, 2020.

³ Het voorzorgsprincipe is een moreel en politiek principe dat stelt dat als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of de maatregel als er geen wetenschappelijke consensus bestaat over de toekomstige schade.

⁴ Lees meer over *Staging Wood* op: <https://stagingwood.org/en/>.

Het Bos spreekt

Wij het Bos

Holland, Holtland, **Houtland**, ik voel mij onttroond. Jullie noemden het land naar onze bomen. Maar waar zijn zij? Economisch gewin. Alleen Ierland en Malta zijn nog armer dan ik. Ik, het Bos, leef in armoede, de armste ter wereld. *Herstellen jullie ons?*

Wij zijn gemaakt van **één essentie**, gesneden uit hetzelfde hout. De boom in onszelf ontdekken, de mens in de boom. Waar is onze eenheid gebleven? *Herinneren jullie ons?*

Jouw ouders, grootouders, kinderen, **familie**, voorouders, vrienden, wat heb je meegemaakt met ons het Bos? Hoe groeiden jullie met ons? Onze ringen zijn jullie ringen. *Omringen jullie je met ons?*

Leven is ons geboorte recht. Groei, bloei en afsterven karakteriseren ons bestaan, onze natuurlijke cyclus. Ik sta in contact met alle levende wezens om ons heen. Samen vormen wij een ondeelbaar ecosysteem. De aarde voedt ons, de lucht streelt ons, de zon geeft ons kracht, het water is ons levenssap. In ruil daarvoor delen wij onze schaduw, geuren, vruchten en soms zelfs boomdelen van ons bestaan. *Ruiken jullie ons?*

Respecteer het Web van het Leven, het zijn onze hersenen. Wij, het Web, zijn ook onder de grond, wij zijn ondergronds en ondoorgrondelijk. Wij Wezens en niet Wezens overleven door elkaar. Samen zijn we slim, houden wij de voorouders in leven en delen onze herinneringen met jullie. Wij het Bos vormen jullie collectieve geheugen van alles wat was, is en zal komen. Ons geheugen is uitgestrekt. Jullie prehistorische internet. *Zien jullie ons?*

Ons bestaan is rijk aan **verscheidenheid**. De dieren mogen rusten in onze schaduw. Wij zusters en broers zijn allemaal anders. Het dennenbos heeft orchideeën, het loofbos spechten, gemengde bossen roofvogels. Tot de kleinste wezens die zich in ons verschuilen en nestelen, om ons heen vliegen en kruipen. *Beschermen jullie ons?*

Als wij beschadigd worden, vragen wij om **Eerherstel. Compensatie** voor het leed wat ons is aangedaan zodat wij opnieuw kunnen groeien en bloeien en in balans kunnen blijven. In onze wereld is geen schuld, alleen actie en reactie, oorzaak en gevolg. Wij houden van alle wezens in gelijke mate. *Begrijpen jullie ons?*

Alle **menselijke wezens** mogen zich wentelen in onze aanwezigheid en uitstraling om hun eigen krachten te versterken en zich nog meer te verbinden met alles wat leeft. Wij bieden jullie ontspanning, bezinning, gezondheid. Wij helpen jullie tot jezelf te komen. Wij voelen diepe **verbondenheid** met jullie. Wij, het web van leven, communiceren iedere dag met de mensheid. *Horen jullie ons?*

Wij **voeden** jullie met alles wat hier leeft. Jullie menselijke aanwezigheid en zorg versterkt onze aanwezigheid, verscheidenheid en biodiversiteit. *Proeven jullie ons?*

Wij, het Bos, zijn van onszelf, niemand kan ons zich toe eigenen. Niet alleen mijn bomen, maar ook mijn stammen, sappen, bladeren en wortels hebben rechten. Ons bestaansrecht, onze integriteit, **(gelijk)waardigheid en vredig bestaan**. Wees vrienden met ons! Wij hebben nooit genoeg van jullie. *Komen jullie rusten en spelen?*

Oogst van ons, maar respecteer de andere functies die wij vervullen. Creëer en beheer ook verschillende soorten bossen: houtbossen en voedselbossen om te oogsten, bossen om in te zijn of een bos waarin je alles kan doen. Jullie aandacht, zorg en **voorzorg** stellen wij zeer op prijs net als jullie blijken van **dankbaarheid** en inventiviteit om met oplossingen te komen. *Voelen jullie ons?*

Welke taal moet ik spreken als Bos zodat jullie ons verstaan? Een taal van wetenschap is ons te kil. Een taal van emotie is ons te zwoel. Een taal van geld is ons te goedkoop. Een taal van stilte... Ja, een **taal van stilte** die past onze boodschap heel aardig. Die boodschap valt jullie mensen op het eerste gezicht misschien wat tegen, maar gaandeweg wint ze aan kracht. *Horen jullie ons?*

Wij spreken op het moment dat jij niet luistert, dat jij niet meet en niet zaagt, dat jij niet weet en niet treurt, dat jij niet rent en niet vraagt. Wanneer jij doet in het Bos. Wanneer jij je verstand verliest. Ons lichaam – bot, sap, hout. **Verstand nul, hart open**. *Laat ons maar*.

Ooit waren jullie allemaal **Inheemse Volkeren**. Voor jullie was en is **het Bos, jullie Huis**, jullie Apotheek, jullie Supermarkt, jullie Museum en jullie School. Jullie namen niet meer dan nodig is, voor volgende generaties, om net zo te genieten als jullie. Dat Huis vervuilden jullie niet en dat maakten jullie zeker niet kapot. Dat is oude Wijsheid. *Eren jullie ons?*

Jullie monoculturen verstikken onze hersenen. Jullie plantages deprimeren ons bestaan. Jullie isoleren ons naar niet-bestaan. Wij Bossen zijn net roddelende mensen. Wij hebben het over het vervuilde water, hoe de nieuwkomers het landschap hebben veranderd en vernietigd. Hoe we onze hersenen weer schoon krijgen. *Praten jullie mee?*